УДК 802.0-7(07)

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ЯК ВИДУ ОПОСЕРЕДКОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ

Третьякова Т. А.

Проблеми формування базового рівня комунікативної компетенції в читанні (ККЧ) іншомовної літератури на початковому етапі немовного вузу є однією з важливих у методиці викладання іноземних мов.

Під стратегією формування ККЧ розуміється реалізація сукупності цілей навчання в системі принципів. Наше дослідження орієнтовано на систему принципів методу активізації, яка зумовлює систему методичних прийомів щодо формування ККЧ, що реалізується в комплексі вправ. Таким чином, розроблена модель займає рівень частково - методичних принципів. Їх було виділено чотири: принцип навчання як виду опосередкованого спілкування; принцип навчання читання як формування КК; принцип формування базового рівня інтенції; принцип формування текстового спілкування (орієнтовної ситуації діяльності). Дані принципи, реалізуючись в системі методичних прийомів, є також засобом реалізації принципів методу активізації.

Наприклад, **I тип** - стимулюючий вплив, що забезпечує внутрішнє керування емоційною сферою особистості студента, викликає зацікавленість текстової діяльності і створює можливість цієї діяльності шляхом застосування рольової (ділової гри) як засобу мотивації: часткове ознайомлення з предметною ситуацією (з предметом читання, що передбачається) через ситуацію спілкування релевантними мовленнєвими, паралінгвистичними засобами та мовними діями.

II тип - регулюючий та організуючий вплив, що забезпечує керування орієнтовною основою діяльності під час читання, повне ознайомлення з ситуацією спілкування і релевантними лінгвістичними, паралінгвістичними, формально-логічними засобами та мовленнєвими діями; пропонується реальний текст з повною наявністю компонентів КК, моделюється ситуація відповідно до змістової орієнтації та розвитку комунікативної цілеспрямованості автора. Даний тип методичних прийомів втілює принцип навчання читання як процесу формування КК реципієнта і співвідноситься з базою текстового спілкування;

III тип - регулюючий та організуючий вплив, що забезпечує керування формуванням КК на стадії тренування механізмів читання, його операційного компоненту /динамічна система конкретних дій та операцій, направлених на розкриття комунікативної цілеспрямованості автора тексту/, організація "зовнішнього" плану читання /техніка озвучання, виразність, швидкість, способи усунення ентропії/. Даний тип методичних прийомів реалізує принцип навчання як процес формування КК реципієнта і співвідноситься з фазою текстового спілкування нашої моделі;

IV тип - регулюючий та організуючий вплив, що забезпечує формування КК на стадії практики, організації реального спілкування, комунікації: одержання продукту читання і результату процесу реагування на нього /розуміння і наступного спілкування/, оцінка інформації і реагування на її усвідомлення. Даний тип методичних прийомів реалізує принцип навчання читання як специфічного виду опосередкованого спілкування і як процесу формування КК реципієнта;

V тип - контролюючий, коректуючий, мотивуючий вплив, що забезпечує керування процесом формування КК, розвиток умінь самоконтролю і самооцінки. Дані методичні прийоми відрізняються своєю постійністю та інтегрованістю серед інших прийомів навчання, а також своєю направленістю не на контроль виконання тієї чи іншої дії, а на реалізацію спроможності її виконання, на перевірку сформованості компонентів ККЧ, на контроль розуміння мотиву і мети діяльності, що передбачається, раціональність, обраного шляху і способів виконання, на психологічні особливості тих, хто навчається.

Методичні прийоми реалізуються у вправах як діяльнісних засобах формування ККЧ. Розроблюючи комплекс вправ, ми визначили критерії, що забезпечують їх ефективність; вилучили завдання змістової переробки інформації та дії, необхідні для їх розв`язання; виявили найчастотніші лексично - граматичні засоби вираження предметного змісту, що складає основу компонентів КК; визначили умови розв'язання комунікативних завдань; проаналізували різного характеру коментарі.

Виділено три типи контролюючих вправ /мотиваційно-орієнтуючі і змісто-орієнтуючі/, що співвідносяться з компонентами моделі формування ККЧ і типами методичних прийомів. Кожний тип

вправ представлений компонентами КК, що формуються, комунікативними одиницями, характером мовленнєвих дій, режимом виконання.

Наведемо приклади названих вправ.

I тип. Мета вправи: орієнтація в проблематиці ситуації, формування навичок пізнавання мовних одиниць, розвиток здатності визначати тему матеріалу тексту-полілогу, а також уміння переглядального та ознайомлюючого читання. Розвиток уміння сприймання тексту та цілісної одиниці, удосконалення навичок пізнавання, виділення головного.

Завдання-інструкція: Dear Friend. Very glad to meet you at our Inter - Congress "Society and its Problems". There is a registration - package, programs, agenda and so on… By the way, the title of your abstracts is mentioned in the agenda. Do you want to make some amendments ets? You summarize the aspects of the presentation were a real success… It's like to summarize the aspects of your reports…for the Cheirman… ets.

Спосіб організації вправи: фронтальний режим. Ті, хто навчається, приймають запропоновані їм невербально умови гри, опановують "свою роль" і партнерів по спілкуванню. Реагують на зміни компонентів ситуації спілкування, "заглядають" у роздані їм у ході гри "пакет документів конференції, тези доповідей, назви своїх монографій тощо" / тексти з окремих аспектів загальної історії /. Викладач, читаючи основний текст-полілог, "знайомить" усіх із стислим змістом опублікованих тез тощо. У ході гри викладач може "переплутати" назву доповіді, ім'я ученого або ж проблему.

II тип. Мета: формування навичок і уміння читання з метою пошуку, розвиток свідомого аналізу та опанування мовними явищами, відпрацьовування техніки читання, її операційного механізму.

Завдання-інструкція: Next we will hear from Dr.Clark… Well, I have a short comment… The main points of your reports should be translated into Russian. I would like to make only one modest remark about style correctness of translation… Well, Dr. White, I`m sure, that your opponent at the plenary session was Greak. There are some details in his remarks to your manuscript… Look…

Спосіб організації вправи: Індивідуальний режим. Ті, хто навчається, докладно читають "свої доповіді, додаткову інформацію з конференції, тощо", роблять переклад окремих речень, докладно вивчають запропоновані матеріали, зачитують уголос окремі речення, абзаци. Пропонуються додаткові тексти з різноманітним коментарем.

III тип. Мета вправи: розвиток базових умінь ознайомлюючого, переглядального читання, орієнтація в комунікативній цілеспрямованості автора, уміння оцінки, інтерпретації, інформації, планування та прогнозування подальшої діяльності.

Завдання-інструкція: Your reports were extremely interesting. Now I understand your positions much better. However, I will not agree with … . Coming back to the main topic I must say … For example … As far as I know you don't agree with this idea, Dr. Smith… . Summing up what has been said at the Conference… I must say that the new method of analyzing society was proposed… etc.

Спосіб організації вправи: колективно. Тим, хто навчається, пропонуються різноманітні матеріали /відгуки на їхні виступи, огляди доповідей, листи-договори щодо наступної конференції/, на основі перегляду яких конструюються різноманітні ситуації /обмін думками про минулу конференцію, планування подальшої діяльності, оцінка доповідей тощо/.

Формуючи комунікативні завдання I типу, необхідно створити такі умови розв'язання комунікативного завдання, які б спонукали тих, хто навчається, до виконання таких дій:

уважно слухати того, хто говорить (Mary, I congratulate you … Your book is published…); швидко продивитись текст, що в нього на руках /у вигляді плану, програми, розкладу/ (If I am not mistaken, according to the Programme … you are the keynote speaker); назвати загальні положення, що розглядаються в тексті (Your points are not very clear to me, will you sum up…); визначити тему тексту (I am from the Organizing Comittee, I am to make some amendmente to the agenda…) тощо.

Вправи II типу повинні спонукати тих, хто навчається, до виконання таких дій:
прочитати уголос слово, словосполучення (Please, remind me the subject of your abstracts…); вказати незнайомі лексично-граматичні одиниці (We see that the concept of the author is not clear to you … many technical terms…); прочитати і порівняти речення, слова (I consider this variant to be the best at the TV programme…); прочитати з різною швидкістю окремі абзаци, речення тощо (You will be very short of time at the plenary session, so be brief…) тощо.

Комунікативні завдання вправ III типу мають орієнтувати на необхідність виконання тими, хто навчається, наступних дій:
пояснити особливості зовнішнього оформлення тексту /шрифт, рядок тощо/; закінчити речення, абзац, текст (I need not remind you that Mary is ill, we are to prepare her abstract); пояснити назву тексту (I confess I do not approve the name, it doesn't explain…); визначити зміст тексту, абзацу, речення (The previous

speaker has said… I can hardly agree…); визначити, чи відповідають дійсності факти, що повідомляються (I would like to take this opportunity… I am a specialist on social processes… I object to…) тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моделирование процесса овладения чтением как видом опосредованного общения // Гуманизация, гуманитаризация высшего технического образования: Материалы н.-практ. конфер./ Академия пед. наук СССР. – Украинск. научно-исслед. центр идейно-полит. воспит. – 21-24 ноября 1990г. – Запорожье-Мелитополь, Вып.I – С.64-69.